

Modul: „Zmena k lepšiemu“

Modul pre rodinu s problémom alebo konfliktom (§ 11 ods. 3, písm. b) bod 1., 2., 3., 4.,)

Modul „Zmena k lepšiemu“ sa člení podľa jednotlivých bodov na nasledujúce podmoduly:

- Podmodul č. 1: Nová situácia
- Podmodul č. 2: Úprava rodinných pomerov
- Podmodul č. 3: Výhovné, sociálne a iné problémy v rodine
- Podmodul č. 4: Rodičovské zručnosti

1. Výhodisková situácia

Modul je zameraný na odbornú pomoc v prípade, že dieťa, rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, potrebujú pomoc z dôvodu, že nie sú schopní riešiť problémy v rodine, konflikty v rodine, prispôbiť sa novej situácii v rodine, alebo ak ide o rodinu so špecifickým problémom.

2. Cieľ modulu

Cieľom je vykonanie odborných metód na prispôbenia sa novej situácii v rodine, úpravu rodinných a sociálnych pomerov dieťaťa, podporu riešenia výchovných, sociálnych a iných problémov v rodine a medziľudských vzťahoch a podporu obnovy a rozvoja rodičovských zručností na zachovanie rodiny ako celku.

3. Cieľová skupina modulu

- dieťa, rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa.

4. Dôvody vylučujúce zaradenie do modulu

- podozrenie na násilie v rodine,
- závažné psychiatrické diagnózy v rodine v akútnom stave,
- dlhodobá neliečená závislosť na alkohole a iných látkach ohrozujúcich život,
- závažné poruchy správania – ohrozovanie života dieťaťa, či odborných pracovníkov,
- zvýšená agresivita,
- znížený intelekt v strednom až ťažkom stupni mentálneho postihnutia,
- rodina, ktorá absolvovala podobný program minimálne 2x bez dosiahnutia zmeny,
- odmietanie spolupráce zo strany rodiny.

5. Obsahové zameranie

1. – 2. stretnutie – ambulantnou formou

- prvý kontakt v CSS - vzájomné predstavenie sa,
- oboznámenie sa s dôvodom, prečo bol distribuovaný do centra, pomenovanie problému,
- získavanie základných informácií o klientovi prostredníctvom rozhovoru a pozorovania,
- zmapovanie motivácie klientov,
- informovanie klienta o priebehu spolupráce v rámci modulu – v rozhovore mu bude vysvetlený modul, akú formu práce môže od centra očakávať a predstaví mu tím odborníkov, ktorí sa do procesu môžu zapojiť,
- zistenie očakávaní klienta a následné stanovenie priorít,
- oboznámenie klienta s povinnosťou centra podávať písomné správy zainteresovaným inštitúciám (ÚPSVaR, súd, polícia atď.),
- poskytnutie priestoru na prípadné otázky klienta,
- uzatvorenie kontraktu, dohodnutie podmienok a harmonogramu ďalších stretnutí.

3. – 18. stretnutie – terénne/ambulantné

Stretnutia budú prebiehať podľa možností klienta/rodiny terénnou alebo ambulatnou formou. Jednotlivé stretnutia budú zamerané v závislosti od konkrétnych podmodulov:

Podmodul č. 1: Nová situácia

- rozvoj schopností dieťaťa, rodiča porozumieť novej situácii,
- schopnosť rodiča porozumieť základným fyziologickým, sociálnym a psychickým potrebám dieťaťa,
- pomoc pri hľadaní zmien vedúcich k adaptácii sa k novej situácii,
- pomoc pri hľadaní ubytovania a zamestnania,
- vytvorenie vzťahu k plneniu si povinností,
- okamžitá intervencia s cieľom riešenia akútneho problému,
- riešenie rizikových javov v správaní sa dieťaťa a rodičov,
- podporovať schopnosť dieťaťa spracovávať emócie a regulovať správanie v súvislosti s novou situáciou,
- asistovať rodičom pri zabezpečení lekára, MŠ, ZŠ a iných inštitúcií,
- podporovať schopnosť rodiča spracovávať emócie spojené s novou situáciou,
- pomôcť rozvíjať hĺbku a stálosť citových vzťahov medzi rodičmi a deťmi,
- viesť rodičov, aby spolu s deťmi hľadali a vytvorili vyhovujúci denný režim, pravidlá a povinnosti pre všetkých,
- aktivizácia konkrétnych členov rodiny a mobilizácia ich vlastných zdrojov,
- ujasniť si predstavy rodičov a detí o fungovaní domácnosti po príchode nového člena do rodiny,
- získavanie informácií od iných inštitúcií (ÚPSVaR, MsÚ, ObÚ, škola, lekár a iné).

Podmodul č. 2: Úprava rodinných pomerov

- podporovať začleňovanie dieťaťa do rodiny a jeho prijímanie zo strany rodičov,
- viesť rodinu k vzájomnému sa rešpektovaniu,
- viesť rodičov k tolerancii a trpezlivosti s dieťaťom, dopriať mu čas adaptovať sa, zvyknúť si na seba navzájom,
- asistovať rodičom pri zabezpečení lekára, MŠ, ZŠ a iných inštitúcií v prípade, ak dieťa prichádza do rodiny v inej lokalite, ako vyrastalo doteraz,
- podporovať spoločnú životnú perspektívu,
- pomôcť rozvíjať hĺbku a stálosť citových vzťahov medzi rodičmi a deťmi,
- podporovať schopnosť dieťaťa spracovávať emócie a regulovať správanie,
- viesť rodičov k tomu, aby boli dôslední v zabezpečení vhodného bývania, stravovania, zdravotnej starostlivosti a plnenia školskej dochádzky deťom,
- viesť rodičov, aby spolu s deťmi hľadali a vytvorili vyhovujúci denný režim, pravidlá a povinnosti pre všetkých,
- informovanie o možnostiach zaistenia platných dokladov totožnosti členov rodiny,
- informovanie o možnostiach zaistenia dávok sociálnej podpory pre rodinu,
- pomoc pri hľadaní či udržaní zamestnania pre dospelých členov rodiny,
- pomoc pri postupnom vyrovnávaní rodinného rozpočtu,
- pomoc pri kreovaní splátkových kalendárov pri vyrovnávaní dlhov,
- vedenie k udržiavaniu poriadku v domácnosti,
- pomoc pri udržiavaní bývania klientov,
- pomoc pri úprave bytových podmienok pre deti,
- pomoc pri vytváraní priestoru na učenie pre deti,

- získavanie informácií od iných inštitúcií (ÚPSVaR, MsÚ, ObÚ, škola, lekár a iné).

Podmodul č. 3: Výchovné, sociálne a iné problémy v rodine

- pomoc skvalitňovať vzájomný vzťah rodičov,
- pomoc budovať vzťah rodičov k deťom,
- pomoc vytvárať a posilňovať vzájomný vzťah medzi súrodencami, medzi rodičmi, deťmi a širšou rodinou, žijúcou v spoločnej domácnosti,
- pomoc rodičom porozumieť potrebám detí,
- pomoc pri objasňovaní jednotlivých rolí v rodine, rodinný manažment,
- pomoc rodičom porozumieť potrebám detí,
- pomoc rodičom vytvárať podnety adekvátne k veku a potrebám dieťaťa,
- podporovať kooperáciu rodičov v starostlivosti o dieťa,
- viesť rodičov k zadávaniu hraníc, k ich kontrole a ukladaniu adekvátnych sankcií za ich nedodržanie, k určaniu, čo je dôležité, čo je dovolené, čo je nebezpečné, čo neprijímame, čo oceňujeme,
- pomôcť rozvíjať hĺbku a stálosť citových vzťahov medzi rodičmi a deťmi,
- podporovať toleranciu rodičov k poruchám a problémom vo vývoji dieťaťa,
- motivovať rodičov, aby umožnili deťom vyberať si záujmové krúžky podľa svojich záujmov, talentu, vlôh a preferencií,
- poskytnutie sociálneho poradenstva alebo iného odborného poradenstva na uľahčenie riešenia výchovných problémov alebo rodinných problémov,
- viesť rodičov k dohliadaniu nad prípravou detí na vyučovanie a byť im nápomocní pri príprave na vyučovanie, ak to potrebujú,
- viesť rodičov k zaujímaniu sa o to, ako a s kým trávia čas,
- motivovať rodičov k venovaniu dostatočnej pozornosti svojim deťom,
- motivovať rodičov k vedeniu otvorených rozhovorov s deťmi primerane veku,
- podporovať schopnosť dieťaťa spracovávať emócie a regulovať správanie,
- získavanie informácií od iných inštitúcií (ÚPSVaR, MsÚ, ObÚ, škola, lekár a iné).

Podmodul č. 4: Rodičovské zručnosti

- viesť rodinu k vzájomnému rešpektovaniu sa,
- motivovať rodičov k venovaniu dostatočnej pozornosti svojim deťom,
- ujasniť si predstavy rodičov a detí o fungovaní domácnosti,
- podporovať toleranciu rodičov k poruchám a problémom vo vývoji dieťaťa,
- podporovať hĺbku a stálosť citových vzťahov medzi rodičmi a deťmi,
- podporovať kooperáciu rodičov v starostlivosti o dieťa,
- nácvik hygienických návykov a odúčanie návykov, ktoré nie sú primerané veku,
- nácvik samoobslužných činností,
- nácvik zadávania hraníc deťom, ich kontrola a ukladanie adekvátnych sankcií za ich nedodržanie,
- vedenie rodičov k pomoci deťom pri príprave na vyučovanie,
- nácvik rodičovského správania,
- pomoc rodičom vytvárať podnety adekvátne k veku a potrebám dieťaťa,
- rozvíjanie výchovných zručností,
- rozvoj schopností rodiča porozumieť, čo jeho dieťa potrebuje a uspokojovať jeho potreby,
- získavanie informácií od iných inštitúcií (ÚPSVaR, MsÚ, ObÚ, škola, lekár a iné).

19. – 20. stretnutie – terénne/ambulantné

- zhrnutie záverov vzájomnej spolupráce s rodinou/klientom,

- odporúčania do budúcnosti,
- vypracovanie sociálnej správy (tiež k nahliadnutiu klientovi).

6. Identifikácia rodiny

Alternatívy rodiny:

- matka + dieťa/deti,
- otec + dieťa/deti,
- matka + otec + dieťa/deti,
- matka + otec + dieťa/deti + starí rodičia,
- matka + partner + dieťa/deti.

7. Forma práce s náhradným rodičom/rodičmi z hľadiska počtu osôb

- a) individuálna,
- b) individuálna v kombinácii so skupinovou,
- c) skupinová.

8. Forma realizácie modulu

- a) ambulantná,
- b) ambulantná kombinovaná s terénnou,
- c) terénna.

9. Zamestnanci centra

- sociálna pracovníčka,
- asistentka sociálnej práce,
- psychologička,
- špeciálna pedagogička.

10. Štruktúra modulu v kontexte osobohodín

Na realizácii modulu v konkrétnej rodine sa budú vždy podieľať dvaja odborní pracovníci v závislosti od hlavného problému rodiny. Intervenčný proces môžu pracovníci vykonávať v nasledovnom zložení:

- sociálna pracovníčka + asistentka sociálnych služieb,
- sociálna pracovníčka + psychologička
- sociálna pracovníčka + špeciálny pedagóg.

A variant (2 - 4 osoby v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou náhradnej rodiny - **1,5 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá náhradnú rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s náhradnou rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 16 stret. x 0,5 hod. = **8 hod.**
- cesta do terénu - 16 stret. x 0,5 hod. = **8 hod.**
- stretnutie - 16 stretnutí x 1,5 hod. = **24 hod.**
- záznam - 16 záznamov x 0,5 hod. = **8 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **2,5 hod.**
- analýza materiálov - **1,5 hod.**
- materiálne zabezpečenie pre rodinu - **2 hod.**
- intervízia - **2 hod.**
- supervízia - **2 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant A v module "Zmena k lepšiemu" na jedného pracovníka obsahuje **75 hodín**, na dvoch pracovníkov **150 hodín**.

B variant (5 - 7 osôb v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou rodiny - **1,5 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 19 stret. x 0,5 hod. = **9,5 hod.**
- cesta do terénu - 19 stretnutí x 0,5 hod. = **9,5 hod.**
- stretnutie - 19 stretnutí x 1,5 hod. = **28,5 hod.**
- záznam - 19 záznamov x 0,5 hod. = **9,5 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **3 hod.**
- analýza materiálov - **2 hod.**
- materiálne zabezpečenie pre náhradnú rodinu - **2 hod.**
- intervízia - **3 hod.**
- supervízia - **2 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant B v module “Zmena k lepšiemu” na jedného pracovníka obsahuje **86 hodín**, na dvoch pracovníkov **172 hodín**.

C variant (8 a viac osôb v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou rodiny - **2 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 22 stret. x 0,5 hod. = **11 hod.**
- cesta do terénu - 22 stretnutí x 0,5 hod. = **11 hod.**
- stretnutie - 22 stretnutí x 1,5 hod. = **33 hod.**
- záznam - 22 záznamov x 0,5 hod. = **11 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **3 hod.**
- materiálne zabezpečenie pre rodinu - **2,5 hod.**
- analýza materiálov - **2,5 hod.**
- intervízia - **3 hod.**
- supervízia - **3 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant C v module “Zmena k lepšiemu” na jedného pracovníka obsahuje **97,5 hodiny**, na dvoch pracovníkov **195 hodín**.

11. Metódy a techniky

- **pozorovanie** - motorická, fyziologická a kognitívno-afektívna zložka správania sa klienta, nepokoj, strach, gestikulácia, kývanie a pod.,
- **motivačný rozhovor** - zameriava sa na rodičov, pomoc realizovať zmeny v živote klienta, ktoré nedokáže realizovať sám,
- **informácia** - pomoc rodine informácie spracovať a overiť si, či ich správne pochopila: napr. základných práv, nárokov na poskytnutie sociálnych služieb, podpory zo strany samosprávy, štátnych sociálnych dávok, zvýšenie právneho povedomia,
- **interview** - rozhovor s jednotlivcom alebo skupinou,
- **klarifikácia**- odborník a rodina objasňujú rôzne aspekty prezentovaného problému, môže dôjsť k redefinícii problému,

- **ventilácia** - pomáha klientovi zbaviť sa nahromadeného napätia, stresu, úzkosti, strachu, umožňuje klientovi hovoriť o problémoch a ťažkostiach bez zosmiešňovania, zhadzovania a nepochopenia,
- **povzbudenie** - oceniť klienta, že sa rozhodol riešiť svoj problém; najmä u detí je veľmi dôležitá, aby prekonali svoj strach,
- **interpretácia** - poradca začína aktívne dopĺňať chýbajúce súvislosti, ktoré zostávali klientovi skryté,
- **metóda prípadovej štúdie** - štúdium všetkých dostupných dokumentov k rodine, na základe ktorých dokáže sociálny pracovník vytvoriť hypotézu, ktorá vystihuje vývoj a dynamiku sociálnych procesov, zmien a reakcií,
- **tréning** - prekonávanie strachu, zvyšovanie sebavedomia pozitívneho sebahodnotenia, základných rodičovských zručností, konštruktívnej hádky, tréning v asertivite,
- **hranie rolí** - v rámci rodinnej práce s klientmi, svojpomocnej skupiny - ostatní členovia rodiny hrajú rolu jedného člena v rôznych situáciách, aby sa dokázali vcítiť do situácie ostatných a lepšie pochopili motiváciu, komunikáciu a správanie,
- **podmieňovanie a iné behaviorálne techniky** - pochvala - pozitívne podmieňovanie, ktorá napomáha regulovať správanie detí a u dospelých osôb ide o čiastkové zmeny jednotlivých postojov,
- **reflexia** - sociálny pracovník preformulováva klientove odpovede, aby stimuloval klientov pohľad a sebareflexiu,
- **abreakcia**- priestor aby mohol klient znovu prežiť problémovú situáciu, uvoľniť skrytú alebo potlačenú emocionalitu, pochopiť aktuálnu situáciu a obnoviť mechanizmy zvládania tejto situácie,
- **persuázia** - iný pohľad na problém, efektívnejšie vzorce správania či riešenia problémovej situácie,
- **modelovanie** - modelovanie reálnych situácií zo života klienta - odborník ponúka rodine svoj spôsob zvládania určitej situácie a rodina sa môže inšpirovať,
- **metóda incidentu** - detailná analýza situácie s úmyslom pripraviť klienta na jej zvládnutie v budúcnosti.
- **konfrontácia** - sociálny pracovník upozorňuje klienta na rozdiely a rozpory v jeho tvrdeniach, správaní a chápaní seba aj iných,
- **sumarizácia** - zhrnutie doterajšej spolupráce s rodinou, poradca povzbudí k sumarizácii členov rodiny,
- **evaluácia** - hodnotenie prebieha vždy v určitých fázach modulu.